

5. Шамякін, І. Пошукі прытулку. Аповесці / І. Шамякін. — Мінск : Юнацтва, 2001. — 350 с.
6. Бельскі, А. Класікі і сучаснікі ў школе / А. Бельскі. — Мінск : Аверсэв, 2005. — 352 с.
7. Бугаёў, Д. Я. Жыццём ідуць: з гісторыі беларускай літаратуры і літаратурнай крытыкі / Д. Я. Бугаёў. — Мінск : БДУ, 2013. — 303 с.
8. Шамякін, І. Збор твораў. — Мінск : Маст. літ., 2003. — Т. 2. — 527 с.

УДК 808.26 – 541.2

С. В. Саўчук, С. Ф. Бут-Гусаім

Установа адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна», Брэст, Рэспубліка Беларусь

ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛАГІЧНЫ АСПЕКТ ПАЭТОНІМІКОНУ КАМЕДЫ-ЛУБКА ГЕОРГІЯ МАРЧУКА «ЛЮЦІКІ-КВЕТАЧКІ»

Уводзіны. Сэрцы глядачоў заваявала п'еса з народнага жыцця, «камедыя нораваў» беларусаў «Люцікі-кветачкі». Драматург уздымае важную для часу стварэння (70-я гады XX стагоддзя) камедыі тэму: быць ці не быць прадпрымальніцтва ў свеце таленавітых давід-гарадчукоў — ганчароў, кветкаводаў і інш. Няспынная штодзённая праца і гандаль вырабамі, створанымі сваімі рукамі, дзецьмі-рамантыкамі ўспрымаюцца адмоўна як спекулянтства. Але ж без дапамогі рулівых бацькоў яны не могуць наладзіць самастойнае жыццё.

Г. М. Дашкевіч адзначае: «У стыхію народнага лубка ў п'есе ўплятаюцца элементы гратэскавасці, спалучаючы спаконвечнае з вульгарнымі момантамі сучаснасці: народную песню і звышмодны танец, вышываны бабулін фартушок і кароткую спаднічку ўнучкі. Але, бадай, самае яркае дасягненне гэтага твора — сакавітасць мовы, дакладнасць, праўдзівасць вобразаў палешукоў» [1, с. 3]. Важным сродкам стварэння яркіх, запамінальных вобразаў-тыпаў і каларытных замалёвак жыцця палешукоў з'яўляюцца характарыстычныя, насячаныя нацыянальна-культурнай інфармацыяй анамастычныя адзінкі.

Мэта прадстаўленай працы — сістэматызацыя структуры паэтонімікону камедыі-лубка з улікам традыцый беларускага іменаслову XX стагоддзя. Актуальнасць даследавання вызначаецца неабходнасцю вывучэння літаратурнага анамастыкону ў кантэксце адлюстравання ў моўных знаках нацыянальнай і рэгіянальнай культуры.

Асноўная частка. Галоўным імем мастацкага тэксту з'яўляецца заглавак. Назва п'есы «*Люцікі-кветачкі*» належыць да *ідэйна-характарыстычнага* тыпу, бо змяшчае аўтарскую ацэнку галоўных герояў твора — абаяльных, працавітых палешукоў — прадпрымальнікаў, таленавітых майстроў, жартаўнікоў. Люцікі ў славянскай культуры сімвалізуюць бесклапотную веселасць, жарты. Гэтыя кветкі жоўтага колеру, што сімвалізуе сонца і радасць [2]. Цеплынёй, веселасцю, аптымізмам прасякнуты старонкі твора пра палешукоў, якія ўмеюць вырошчваць найпрыгажэйшыя кветкі і гандляваць імі падчас Вясны па ўсім свеце, здольныя паспраўднаму кахаць, знаходзіць выйсце з самых складаных жыццёвых сітуацый.

Ядро анамастыкону твора складаюць імёны людзей — *антрапонімы*. Іменаслоў п'есы — адлюстраванне беларускай лінгвакультуры XX стагоддзя. Героі твора носяць хрысціянскія імёны іншамоўнага паходжання, запазычаныя з *грэчаскай*: *Кузьма* (грэч. 'упрыгожанне' [3, с. 31]), *Настасся* (грэч. 'адроджаная, уаскрослая' [3, с. 65]), *Кацярына* (грэч. 'чыстая, цнатлівая' [3, с. 61]), *Дзмітрый* (грэч. 'той, хто мае адносіны да багіні земляробства і ўрадлівасці Дзэметры' [3, с. 27]), *Варвара* (грэч. 'ініяземка' [3, с. 56]), *лацінскай*: *Павел* (лац. 'малы ростам' [3, с. 37]), *Ігнат* (лац. 'вогненны' [3, с. 28]), *старажытнаўрэйскай* моў: *Якаў* (ст.-яўр. 'перашкода' [3, с. 51]), *Марыя* (ст.-яўр. 'пані, каханая, жаданая' [3, с. 64]).

У маўленні персанажаў камедыі шырока ўжываюцца формы суб'ектыўнай ацэнкі ўласных асабовых імёнаў — выразнікі канатацыі эмацыйнасці, экспрэсіўнасці, ацэначнасці і нацыянальна-культурнай спецыфікі, што адпавядае традыцыі нацыянальнага іменаслову. У камедыі-лубку выкарыстаны эмацыйныя формы, што выражаюць цеплыню сяброўскіх адносінаў: «*Дзень добры, Паўлушка. Штосьці схуднеў, не тут кажучы*» [4, с. 8]. Адзначаныя формы перадаюць пяшчоту да каханых людзей: «*Якаўка, можна не трэба зводзіцца з гэтай хатай*» [4, с. 18]. Згодна з народнай традыцыяй эмацыйныя формы імёнаў выкарыстоўваюцца ў якасці нейтральных найменняў: «*А ты, Паўлуша, пацвердзі, што гліну Дзмітрый на Каморы, на беразе ракі знайшоў*» [4, с. 45]. Канатацыю размоўнасці выражаюць *гіпакарыстычныя* формы імёнаў, якія ўжываюцца ў неафіцыйных стасунках паміж знаёмымі, блізкімі людзьмі: «*Другі, значыцца, Федзя Апанас. Удавец. Трыццаць гадоў*» [4, с. 28].

Канатацыю нацыянальна-культурнай спецыфікі ўтрымліваюць ужывальныя ў вясковым асяроддзі формы звароту да паважанага, сталага чалавека праз спалучэнне імёна з апелятывам *дзядзька*, *цётка*, напр.: «*Дзядзька Кузьма! Гэта я, Дзмітрый*» [4, с. 36—37].

Носьбітамі канатацыі нацыянальна-культурнай спецыфікі з'яўляюцца характэрныя для вёскі *сямейна-родавыя мянушкі*, утваральная база якіх — імёны, прозвішчы, мянушкі роднасных асоб. У іх ліку *андронімы* — празванні жонак, утвораныя на базе прозвішчаў мужоў: *Знайдзёніха, Летуніха*.

Прозвішчы-паэтонімы не столькі ідэнтыфікуюць, колькі характарызуюць, ацэньваюць, выражаюць эмоцыі і пачуцці аўтара і герояў. У прозвішчах адлюстроўваецца бачанне пісьменнікам сваіх персанажаў, іх характару, дзеянняў, учынкаў.

Прозвішча галоўных герояў камедыі-лубка нясе важную сэнсавую нагрузку. Паэтонім *Лятун* можна назваць прадказальнікам лёсу палешукоў. Кожны з *Летуноў* нагадвае перакаці-поле — расліну, што лётае, блукае па свеце. Летуны аб'ездзілі ўсё Савецкі Саюз ад Сібіры да Ташкента, гандлючы кветкамі. А шчасце знаходзіць іх сын у роднай Любімаўцы, адшукаўшы незвычайную гліну, якая можа стаць асновай паспяховай вытворчасці на малой радзіме. У роднай вёсцы знаходзіць Лятун і сваё каханне — зямлячку Кацярыну.

Культурна-міфалагічны падтэкст мае прозвішча *Знадзён*, што асацыятыўна збліжаецца з імем персанажа чарадзейнай казкі, які дайшоў да Бога і атрымаў у падарунак прыгажуню-нявесту і багацце. Напэўна, такім жа шчаслівым з'яўляецца лёс *Знайдзёнаў* — палешукоў з Любімаўкі. Кузьма і Вольга, дзякуючы руплівай працы, дасягаюць дабрабыту, а іх дачка Кацярына выходзіць замуж за каханага Змітра. Дапамагаюць ім у гэтым малітвы і мудрыя парады бабулі Насці.

Сродкам адлюстравання *хранатопу (прасторавы-часавы адносін)* у творы з'яўляюцца «фонавыя» онімы. Палешукі, асабліва людзі старэйшага пакалення, захавалі шчырую веру ў Бога. Гераіня камедыі баба Насця чытае малітвы, гаворыць з Богам, просіць у яго дапамогі, таму на старонках твора ўжыты **тэонімы** (*Бог, Господзь*), **агіёнімы** (*Дзева Марыя, Святы Мікола*): «*Божачка мой ясны! Дзякуй табе, Госпадзі, прасвятая Дзева Марыя*» [4, с. 7]; «*Сыноч жывы, дякуй табе, Божжа*» [4, с. 7]; «*Ой, Святы Мікола, не так жыць, як дажываць*» [1, с. 10]. Атмасферу савецкага часу ствараюць ужытыя на старонках твора **эргонімы** (магазін «*Насенне*», «*Камсамольскі пражэктар*»), прагматонімы (цыгарэты «*БТ*», «*Прыма*»), настойка «*Белавезжская*», аўтамабіль «*Жыгулі*»). Нацыянальны каларыт ствараюць назвы беларускіх гарадоў (*Пінск, Баранавічы*), вёсак (*Любімаўка*), рэк (*Прыпяць*). Сродкам абмалёўкі жыццёвага шляху палешукоў — гандляроў-вандроўнікаў — з'яўляюцца найменні гарадоў Савецкага Саюза (*Ташкент, Масква*) і краін замежжа (*Галандыя, Балгарыя*). У кантэксце камедыі найменне вёскі, дзе разгортваюцца падзеі, — *Любімаўка* — становіцца гаваркім празваннем паселішча, жыхары якога ўмеюць **любіць** людзей, малую радзіму, працу. Нездарма нават маладыя жыхары *Любімаўкі* застаюцца ў родных мясцінах, каб стварыць сям'ю і будаваць шчаслівае заўтра.

Заклучэнне. Паэтычная анамастыка камедыі-лубка Георгія Марчука — своеасаблівы пласт лексічнай структуры мастацкага твора. Аснову антрапанімікону камедыі складаюць каляндарныя імёны. Аўтар падбірае сваім героям імёны ў маўленчых формах, тыповых для беларускай лінгвакультуры ХХ стагоддзя. Хранатоп камедыі-лубка як зліцце прасторавых і часавых прыкмет у мастацкім цэлым фарміруецца пры непасрэдным удзеле «фонавых» онімаў.

Спіс цытуемых крыніц

1. Дашкевіч, Г. М. Мастацкія пошукі Георгія Марчука / Г. М. Дашкевіч // Вобразна-эстэтычны аспект нацыянальнай мастацкай свядомасці : зб. навук. арт. — Мазыр, 2004. — С. 3—11.
2. Цветы: символика и значение [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://splants.info/243-cvety-simvolika-i-znachenie.html>. — Дата доступа: 08.09.2020.
3. Барыс, С. Як у нас клічуць?: Беларускія імёны / С. Барыс. — Мінск : Медысонт, 2010. — 124 с.
4. Марчук, Г. Люцікі-кветачкі / Г. Марчук // Вяслыя, бедныя, багатыя : камедыі. — Мінск, 1998. — С. 5—48.

УДК 808.2

Ин Суй

Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего образования «Российский университет дружбы народов имени Патриса Лумумбы», Москва, Российская Федерация

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕАЛИЙ В РУССКОМ И КИТАЙСКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ

Введение. Китай и Россия являются ближайшими соседями. Культурные обмены между двумя странами имеют глубокую основу. С многополяризацией мира, углубленным развитием экономической глобализации и культурной диверсификации, китайско-российские отношения стали прекрасным примером двусторонних отношений в мире. Многолетними неустанными усилиями обеих сторон Китай и Россия создали отношения всеобъемлющего партнерства и стратегического взаимодействия, которые полностью отвечают интересам друг друга и приносят ощутимые выгоды народам.

И Китай, и Россия имеют долгую историю и богатую культуру. Культурные обмены играют незаменимую роль в укреплении дружбы двух народов. Китайские революционеры старшего поколения ощущали влияние русской культуры. Обе страны оказываются под взаимовлиянием культур китайского и русского народов, что отражается в языке. Однако культурное взаимодействие может порождать коммуникативные сложности при передаче на русском или китайском языках национально окрашенных лексических единиц.

Основная часть. В XIX веке Вильгельм фон Гумбольдт отмечал, что всякая культура национальна, ее национальный характер выражен в языке посредством особого видения мира. Язык и культура, хотя